

Željko Bjelajac
Darko M. Marković

OSNOVE BEZBEDNOSTI

Izdavač: Pravni fakultet za privredu i pravosuđe u Novom Sadu

Za izdavača: Prof. dr Milan Počuča

Autori: Prof. dr Željko Bjelajac
Prof. dr Darko M. Marković

Recenzenti: Prof. dr Božidar Banović, redovni profesor
Fakultet bezbednosti Univerziteta u Beogradu
Prof. dr Miloš Marković, redovni profesor u penziji
Prof. dr Siniša Dostić, vanredni profesor
Fakultet za poslovne studije i pravo, Beograd
Univerzitet Union – Nikola Tesla, Beograd

Korice: Tadija Bujanja

Štampa: Goragraf, Beograd

Tiraž: 200

ISBN: 978-86-86121-60-8

Sva prava su zadržana. Zabranjeno je bez dozvole autora objavljivanje, snimanje, umnožavanje, ili na drugi način javno saopštavanje ove knjige u celini ili delimično, stavljanje u promet ili u nameri stavljanja u promet držanje neovlašćeno umnožene ili neovlašćeno stavljene u promet primerke ove knjige. Fizičko ili pravno lice koje postupi protivno ovoj zabrani čini krivično delo *Neovlašćeno iskorišćavanje autorskog dela ili predmeta srodnog prava* (čl. 199 KZ R. Srbije).

Prof. dr Željko Bjelajac
Prof. dr Darko M. Marković

OSNOVE BEZBEDNOSTI

Novi Sad • 2024.

PREDGOVOR

Udžbenik Osnove bezbednosti je namenjen izvođenju nastave na osnovnim akademskim studijama Pravnog fakulteta za privredu i pravosuđe u Novom Sadu, a može poslužiti i kao pomoćno nastavno štivo na drugim fakultetima na kojima se izučava nastavna materija koja je njime obuhvaćena, te kao osnovno i/ili pomoćno nastavno sredstvo na odgovarajućim specijalističkim kursevima.

Prilikom izrade udžbenika, autori su imali u vidu specifičnost silabusa ovog nastavnog predmeta, koji je formiran uz uvažavanje činjenice da je namenjen studentkinjama i studentima prava, koji će se kroz pravnu profesiju neminovno susretati sa problematikom bezbednosnog sektora. Oslanjajući se na svoje dugogodišnje praktično iskustvo u sektoru bezbednosti, kao i na svoj prethodni naučno-istraživački rad u ovoj oblasti, autori su uložili trud da obrađene teme stave u kontekst savremenih događaja i pogleda na osnovne bezbednosne probleme na svim nivoima bezbednosti.

Udžbenik je izrađen u relativnom kratkom vremenskom periodu, imajući u vidu i potrebu da se studentkinjama i studentima fakulteta pravovremeno obezbedi osnovna literatura za ovladavanje programom nastavnog predmeta Osnove bezbednosti. Ovo je postignuto zahvaljujući postojećem naučno-istraživačkom opusu autora, prikazanom u listi referenci, koji čini okosnicu udžbenika, kako u svojoj izvornoj formi, tako i upodobljavanjem potrebama nastavnog programa.

Veliku zahvalnost iskazujemo uvaženim recenzentima, koji su svojim sugestijama doprineli kvalitetu sadržaja udžbenika. Takođe, zahvaljujemo se i izdavaču, Pravnom fakultetu za privredu i pravosuđe u Novom Sadu, na iskazanom razumevanju i podršci.

Novi Sad, januar 2024.

Autori

SADRŽAJ

PREDGOVOR

1.	UVOD U OSNOVE BEZBEDNOSTI	1
1.1.	Pojam bezbednosti	1
1.2.	Predmet osnova bezbednosti	5
1.3.	Definisanje određenih bezbednosnih pojmova	8
1.4.	Mesto osnova bezbednosti u sistemu društvenih nauka	25
	Pitanja za proveru znanja i diskusiju	30
2.	OBJEKTI BEZBEDNOSTI	31
2.1.	Interesi ličnosti	31
2.2.	Interesi društva	35
2.3.	Interesi države	37
	Pitanja za proveru znanja i diskusiju	41
3.	KONCEPT BEZBEDNOSTI	42
3.1.	Različitost pristupa u studijama bezbednosti	42
3.1.1.	Tradicionalni pristupi	43
3.1.2.	Liberalno-institucionalistički pristup	45
3.1.3.	Alternativno-kritički pristupi	47
3.1.4.	Globalistički pristupi	57
3.2.	Kopenhaška škola studija bezbednosti	61
	Pitanja za proveru znanja i diskusiju	68

4.	KLASIFIKACIJA BEZBEDNOSTI	69
4.1.	Sektori bezbednosti	70
4.1.1.	Vojna bezbednost	72
4.1.2.	Politička bezbednost	73
4.1.3.	Ekonomska bezbednost	75
4.1.4.	Socijalna bezbednost	78
4.1.5.	Ekološka bezbednost	80
4.2.	Nacionalna bezbednost	83
4.3.	Međunarodna bezbednost	89
4.3.1.	Globalna bezbednost	90
4.3.2.	Regionalna bezbednost	92
4.4.	Ljudska bezbednost	97
	Pitanja za proveru znanja i diskusiju	105
5.	UGROŽAVANJE BEZBEDNOSTI	106
5.1.	Pojam i oblici ugrožavanja bezbednosti	106
5.2.	Uroci i izvori ugrožavanja bezbednosti	109
5.3.	Prevenција pojava ugrožavanja bezbednosti	120
	Pitanja za proveru znanja i diskusiju	122
6.	BEZBEDNOSNI IZAZOVI, RIZICI I PRETNJE	123
6.1.	Bezbednosni izazovi	124
6.2.	Bezbednosni rizici	130
6.3.	Bezbednosne pretnje	133

Pitanja za proveru znanja i diskusiju	137
7. SAVREMENI IZAZOVI I RIZICI BEZBEDNOSTI	138
7.1. Globalizacija i novi svetski poredak	138
7.2. Iregularne migracije	143
7.3. Ekološki problemi	150
7.4. Epidemije i pandemije	153
7.5. Religijski identitet i destruktivne sekte	156
7.5.1. Sekte	160
7.5.2. Denominacije i kultovi	162
7.5.3. Destruktivno delovanje sekta, denominacija i kultova	163
Pitanja za proveru znanja i diskusiju	168
8. SAVREMENE PRETNJE BEZBEDNOSTI	170
8.1. Organizovani kriminalitet	170
8.2. Terorizam	182
8.3. Lokalni i regionalni sukobi i vojne intervencije	192
Pitanja za proveru znanja i diskusiju	198
INDEKS POJMOVA	200
REFERENCE	204

1. UVOD U OSNOVE BEZBEDNOSTI

1.1. Pojam bezbednosti

Zbog vrlo učestale upotrebe u svakodnevnom govoru, reč bezbednost sama po sebi se čini jednostavnim pojmom čije značenje je u potpunosti nedvosmisleno, bez potrebe za posebnim objašnjavanjem. Međutim, ni jedan pojam ne govori dovoljno sam o sebi, a pogotovo ovaj, jer u sebi ne sadrži samo iskustvene elemente nego i one koje nismo iskusili. Osim toga, zbog višeznačnosti pojma bezbednosti, ne možemo uvek biti sigurni o kojim se iskustvenim elementima u njemu tačno radi, u konkretnom slučaju upotrebe tog pojma. Odsustvo svesti o tome jeste u osnovi primedbi koje se mogu čuti, pogotovo od strane đaka i studenata, da su definicije bespotrebne, jer se svode na mehaničko učenje, što ih dodatno čini napornim. Međutim, da bi ljudi razumeli jedni druge, neophodno je da u međusobnoj komunikaciji pridaju isto značenje rečima, odnosno da za iste pojmove vezuju iste iskustvene sadržaje. Koliko je nedvosmislenost značenja pojmova značajna za svakodnevnu komunikaciju, preciznost pojmovnog određenja je još značajnija za nauku, jer se na taj način obezbeđuje spoznaja suštine saznanja o određenom pojmu, što je preduslov za uočavanje strukture problema koji se izučava. Ovo se naročito uočava kod višeznačnih i višedimenzionalnih pojmova, kakav je upravo pojam bezbednosti. Ti pojmovi su široko rasprostranjeni u svakodnevnom govoru i imaju veliki broj značenja, koja čak u nekim slučajevima nisu sinonimskog karaktera. Kada je reče o pojmu bezbednosti, odlikuje ga i to što se koristi u više naučnih oblasti, opisujući veliki broj pojava iz društvenog i prirodnog okruženja. Tom prilikom se uz reč bezbednost dodaju

2. OBJEKTI BEZBEDNOSTI

Bezbednost u opštem značenju podrazumeva odsustvo ili vrlo malu verovatnoću pretnji određenom objektu. U bezbednosnim naukama se takvi objekti nazivaju referentnim, jer ukazuju na objekat (zaštite) čija se bezbednost razmatra, a oni mogu biti osoba, kao i druge jedinice živog sveta; fizički objekti ili kompleksi objekata; lokacije, odnosno teritorije; pojave i/ili događaji (aktivnosti, delatnosti).

U skladu sa uskim shvatanjem bezbednosti i njenim svođenjem na vojnu bezbednost, u periodu do kraja Hladnog rata u fokusu razmatranja bezbednosti je bila država, uključujući i njenu moć da odgovori vojnim pretnjama. Krajem sedamdesetih godina 20. veka, zagovornici tzv. liberalnog institucionalizma, pored države kao glavnog referentnog objekta bezbednosti, veliki značaj su dali i nedržavnim činiocima i subjektima (Simić, 2007, str. 174–179). Ubrzo nakon toga, pojavljuje se tzv. alternativno-kritički pristup ovom pitanju, pod čijim uticajem se razvijaju nove dimenzije bezbednosti, sa raznovrsnijim referentnim objektima, posebno onim nevojnog karaktera (2007, str. 182).

Bezbednost bilo kog referentnog objekta podrazumeva zaštitu njegovih interesa, te se prema ovom kriterijumu svi objekti bezbednosti mogu razvrstati u tri velike grupe: interesi ličnosti, interesi društva i interesi države (Bjelajac, 2017a, str. 71–78).

2.1. Interesi ličnosti

Prirodna je težnja čoveka da živi u bezbednim uslovima. Zbog toga stvaranje takvih uslova predstavlja njegov vitalni interes. Bezbednost

3. KONCEPT BEZBEDNOSTI

3.1. Različitost pristupa u studijama bezbednost

Na putu do pojmovnog određenja bezbednosti neizbežno je suočavanje sa metamorfozom prirode ovog pojma u periodu od završetka Drugog svetskog rata do danas. Ovo je naročito došlo do izražaja po okončanju perioda tzv. Hladnog rata, kada su se pojavile promene u karakteru bezbednosnih pretnji, posebno imajući u vidu stavljanje čoveka kao pojedinca u prvi plan. Nove, specifične forme ugroženosti i pojedinca i zajednica, javljaju se kao prateća nuspojava i posledica ubrzanog tehnološkog razvoja, kao i krupnih promena u globalnom političkom poretku. Fokus bezbednosnih nauka se pomerio od države ka pojedincu, kao najbrojnijem činiocu bezbednosti (Kekić, 2004). Naravno, razmatranje bezbednosnih aspekata u funkcionisanju države nije niti može biti isključeno, ali je interesovanje bezbednosnih foruma i istraživača poslednjih decenija uveliko usmereno na međunarodne organizacije, nacije i nacionalne manjine, kao i različite profesionalne i marginalizovane grupe (Kekić, 2004).

Dakle, dugotrajni referentni objekat bezbednosti – država polako se pomera iz središnjeg okvira zamisli bezbednosti i njegovo mesto zauzima pojedinac. Promenom razmatranja referentnog objekta bezbednosti, dolazi do promene značenja mnogih pojmova koji se odnose na bezbednost. Među navedenim pojmovima nalazi se i kovanica kultura bezbednosti, koja se u ovom trenutku pojavljuje kao nešto novo u razmatranju bezbednosti. Međutim, pre će biti da ova sintagma dobija

4. KLASIFIKACIJA BEZBEDNOSTI

Značenje pojma bezbednost zavisi od toga da li se govori o jedinstvenom integralnom pojmu ili o njegovim pojedinim segmentima.

Integralna bezbednost, tj. sveukupna ili celovita bezbednost, jeste odbrana od svih oblika oružanog i neoružanog ugrožavanja i ostvarenja potpune i svestrane bezbednosti na svim nivoima i u svim sadržajima života i delovanja čoveka i društva. Polazeći od toga da integrisanje podrazumeva spajanje delova u jednu celinu, Gaćinović (2007, str. 5), sadržaj integralne bezbednosti razlaže na sledeće komponente:

- (1) integralna bezbednost je stanje jedne države i društvene zajednice u kome nema realnih opasnosti po njen miran i samostalan razvoj;
- (2) integralna bezbednost je sveukupna delatnost organizovanih snaga društva na prevenciji i suzbijanju svih oblika destruktivnog delovanja spoljnih i unutrašnjih snaga i saniranja ili potpunog eliminisanja već ostvarenih destruktivnih i destabilizirajućih uticaja;
- (3) integralna bezbednost je određen sistem, organizacija koju čine pojedini elementi ili delovi od kojih svaki ponaosob obavlja svoju ličnu bezbednosnu funkciju, a sve one zajedno rezultiraju opštom funkcijom kojom se efikasno štite osnovne vrednosti državne i društvene zajednice; i
- (4) integralnu bezbednost, u zavisnosti od izvora ugrožavanja i destabilizacije zemlje, u tesnom međusobnom preplitanju čine međunarodna (kolektivna, zajednička, regionalna, globalna i kooperativna) i unutrašnja bezbednost (individualna i nacionalna).

5. UGROŽAVANJE BEZBEDNOSTI

5.1. Pojam i oblici ugrožavanja bezbednosti

U svakodnevnom govoru se pod ugrožavanjem bezbednosti najčešće podrazumeva aktiviranje, a u nekim slučajevima i samo postojanje neke opasnosti, koja ima potencijal da naruši stabilnost nekog sistema. Taj sistem može biti i samo ljudsko biće, odnosno njegov fizički, mentalni, moralni i bilo koji drugi integritet koji bi mu se mogao pripisati ili na koji polaže pravo. U naučnoj i stručnoj terminologiji pojmovno određenje ugrožavanja je kompleksno, kao i sve drugo što se vezuje za termin bezbednost, te je stoga teško odrediti jedinstvenu definiciju pojma *ugrožavanje* jer se on koristi u različitim okolnostima (Bjelajac, 2017a, str. 208). Tako, u krivičnopravnom smislu ugrožavanje znači opasnost. U sociološkom smislu, pojave ugrožavanja vezuju se za društvene sukobe i antisocijalna ponašanja, i ne mogu se unapred odrediti. Neki teoretičari problemu ugrožavanja prilaze kao promenljivoj kategoriji koja zavisi od shvatanja konkretnog društva, odnosno društvo odlučuje koje pojave predstavljaju pojave ugrožavanja. Drugi, smatraju da je ugrožavanje proces koji nastaje usled suprotnih interesa koji se ne mogu ostvariti istovremeno, niti se može postići kompromis u stavovima o uklanjanju sukoba, pri čemu nosioci različitih interesa mogu biti subjekti unutar same države ili neke druge države (Tešić, 2005, str. 5). Kada sagledamo sve definicije u kontekstu bezbednosti, koje u sebi sadrže, između ostalog: slobodu od rizika i opasnosti; slobodu od brige, uznemirenosti, ili sumnje; slobodu od finansijskih

6. BEZBEDNOSNI IZAZOVI, RIZICI I PRETNJE

Polazna tačka razmatranja bezbednosti su činioци koji ugrožavaju stabilnost neko bezbednosnog sistema – direktno uticajem na polje njegovog delovanja, odnosno referentne objekte, a posredno, uticajem na subjekte koji su bilo kako povezani sa njegovim funkcionisanjem. U savremenoj teoriji ovi činioци su u izrazu „bezbednosni izazovi, rizici i pretnje” praktično dobili sinonim, skoro neizbežan u svim vrstama diskusija o bezbednosnoj problematici. U stručnom i javnom diskursu u Srbiji, računajući i period njenog funkcionisanja kao republike u okviru Socijalističke federativne republike Jugoslavije (SFRJ), ova svojevrsna sintagma nije bila poznata do početka devedesetih godina, kada se prvi put prepoznaje u Strateškom konceptu NATO iz 1991. godine, a u srpsku stručnu literaturu je uveden 2002. godine u monografiji Dragana R. Simića, *Nauka o bezbednosti* (Ilić, 2013, str. 33). Od tada se više autora bavilo semantičkim tumačenjem ove sintagme pojedinačno i u celini, pri čemu su ispoljena i neka neslaganja u mišljenjima (Ilić, 2013, str. 41–49), što se u naučnom istraživanju uostalom i očekuje u cilju postizanja najpribližnije tačnog tumačenja.

Nezavisno od toga da li je nekom uvrštavanje ove sintagme u naučni diskurs u Srbiji prihvatljiv ili ne, iz bilo kojih razloga, neosporno je da je ona već zauzela svoje mesto u brojnim radovima, pa i u Strategiji nacionalne bezbednosti Republike Srbije (2019, str. 7). Ipak, bilo bi pogrešno smatrati da postoji konflikt između ovakve jezičke konstrukcije i prethodno ustaljenog izraza bezbednosni činioци. Naprotiv, bezbednosni izazovi, rizici i pretnje jesu sastavni deo činilaca ugrožavanja bezbednosti, ali se njihovim pojedinačnim izdvajanjem i razmatranjem postiže potpunije razumevanje bezbednosnih činilaca u celini.

7. SAVREMENI IZAZOVI I RIZICI BEZBEDNOSTI

7.1. Globalizacija i novi svetski poredak

Nakon pada Berlinskog zida i raspada SSSR i Varšavskog ugovora, došlo je do velikih promena ne samo na političkoj sceni već i u savremenom međunarodnom ekonomskom poretku. Otvaranje svetskog tržišta i pojava savremenih tehnologija izazvanih komunikacijskom i informatičkom revolucijom doveli su do pojave fenomena globalizacije – procesa globalnih ekonomskih i društvenih transformacija koje čvršće povezuju i jačaju međuzavisnost različitih država integrišući svet u jedinstveni sistem (Marković & Spaić, 2021, str. 39–40).

Taj termin se ustalio u medijima, a već je uveliko i u širokoj upotrebi u svakodnevnoj komunikaciji. Na pitanje šta taj pojam podrazumeva, pretpostavljamo da većina ljudi ne bi mogla dati precizan odgovor. Upućeni bi mogli reći da se pojam globalizacije koristi za opisivanje promena u društvima, kulturi i svetskoj ekonomiji, koji dovode do značajnog porasta međunarodne razmene. Takođe se ne bi pogrešilo, ako bi se navelo da globalizacija odražava proces uspostavljanja globalnih vrednosti koje prevazilaze okvire nacionalnih država (Bjelajac, 2017a, str. 252). Globalizacija je jednostavno rečeno jedan dinamičan, politički, ekonomski i kulturni proces koji je podstaknut rapidnim razvojem saobraćaja i komunikacija, što naposljetku dovodi do povezivanja na globalnom nivou, prevazilazeći nacionalnu zatvorenost uz slobodan protok ideja, koje koncentrišu veliku moć (Bjelajac, 2014, str. 27). Globalizacija je postala reč koja pokriva i obuhvata širok spektar različitih političkih, ekonomskih, kulturnih i

8. SAVREMENE PRETNJE BEZBEDNOSTI

8.1. Organizovani kriminalitet

Pored favorizovanja liberalizacije tržišta, globalizacija je dovela i do jačanja transnacionalnog kriminala do te mere da je organizovana kriminalna aktivnost postala globalna pretnja (Marković & Spaić, 2021). To već godinama unazad potvrđuju izveštaji i izjave međunarodnih institucija i zvaničnika. U junu 2010. godine, u saopštenju za novine, kojim je predstavljen Izveštaj Kancelarije Ujedinjenih nacija za drogu i kriminal (UNODC) o globalizaciji kriminala, pod nazivom „Procena i pretnje od transnacionalnog organizovanog kriminala“, njen izvršni direktor Antonio Mario Costa rekao je da se „organizovani kriminal globalizovao i transformisao u jednu od najmoćnijih ekonomskih i oružanih sila“ (United Nations Office on Drugs and Crime [UNODC], 2010). Na rastuću moć organizovanog kriminala u globalnim okvirima kontinuirano se ukazuje do današnjih dana, kao i na slabosti država i regiona koje taj rast omogućavaju, a koje se ogledaju u „vakumu moći“ stvorenom „odsustvom dobrog upravljanja“ (UNODC 2018).

Iako nije svaki organizovani kriminal i transnacionalni u isto vreme, transnacionalni karakter je jedno od njegovih suštinskih obeležja savremenog doba, koje je dobijao postepeno shodno društvenim promenama koje su mu išle u prilog. Svakako da je sve veće otvaranje globalne ekonomije, uz druge istaknute odlike globalizacije, omogućilo proširenje interesa organizovanih kriminalnih grupa i kreiranje „moćnih alata, tehnika i veza da osujete pokušaje državne kontrole i upliva u njihove aktivnosti“ (Bjelajac, 2013, str. 48). I pre nego što je proces

INDEKS POJMOVA

Azija 67, 95, 97, 140, 149, 179, 194, 195, 197, 199

azil 91

al-Kaida 187, 188, 189, 192, 198

Afrika 92, 94, 95, 135, 157, 179, 193, 194, 199

bezbednosni rizik 123, 130, 135, 136, 137, 144, 146, 147, 148, 149, 179

bezbednosni izazov 7, 28, 43, 57, 59, 66, 88, 89, 95, 123, 124, 125, 127,
128, 134, 137

bezbednosna pretnja 28, 33, 42, 60, 71, 90, 127, 132, 133, 135, 136, 137,
183

bezbednost hrane 2, 10, 11, 30

bezbednost na radu 2, 8, 9, 15, 30

bezbednost u saobraćaju 2, 7, 14, 30

državna granica 59, 140, 143, 146, 171, 180

džihad 188, 199

Европа 36, 54, 94, 96, 104, 135, 140, 143, 148, 149, 179, 180, 183, 186,
187, 195, 197, 199

Европска унија [ЕУ] 19, 36, 91, 94, 96, 97, 99, 135, 136, 140, 143, 147,
149, 151, 172, 179, 180, 188, 189, 196, 198

Evropski sud za ljudska prava [ESPLJ] 33

ekološka bezbednost 2, 7, 63, 70, 71, 80, 81, 82, 92, 100, 105

ekonomska bezbednost 22, 27, 51, 63, 75, 76, 77, 92, 105, 135

fizičko-tehnička zaštita 24, 30

globalizacija 11, 24, 27, 45, 57, 59, 111, 138, 139, 140, 141, 142, 168, 170, 177, 178, 179, 198

globalna bezbednost 7, 69, 90, 95, 105, 142

granica 19, 59, 73, 79, 81, 87, 89, 92, 136, 140, 142, 143, 146, 153, 171, 176, 179, 180, 197, 198

humanitarna intervencija 102, 103, 189

izbeglica 53, 59, 101, 144

iregularne migracije 97, 143, 144, 145, 168

iregularni migrant 146, 147, 148, 168

informaciona bezbednost 21, 22, 23, 30

Islamska država (IS) 91, 113, 149, 189, 199

konvencija 33, 39, 40, 98, 99, 104, 171, 172, 175, 191,

krivično delo 148, 172, 174, 179

krivičnopravno 28, 106, 107, 171

kult 162, 163, 164, 166, 167, 169

ljudska bezbednost 40, 77, 81, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 105, 109, 117

ljudska prava 33, 34, 37, 38, 39, 41, 51, 54, 55, 60, 75, 76, 77, 92, 94, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 111, 152, 193,

međunarodna bezbednost 39, 45, 46, 49, 52, 61, 67, 70, 89, 92, 99, 183

migracije 97, 117, 135, 140, 144, 145, 146, 148, 168, 179

migrant 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149

migrantska kriza 91, 94, 97, 113, 143, 149

nacionalna bezbednost 3, 17, 39, 40, 44, 66, 67, 70, 83, 84, 85, 86, 87, 88,
89, 95, 99, 103, 105, 123, 128, 183, 184

nivo bezbednosti 100, 134

OEBS 96, 145, 146, 147

organizovani kriminal 27, 28, 54, 59, 71, 89, 143, 147, 148, 168, 170, 171,
172, 173, 174, 175, 176, 178, 179, 180, 181, 182,
183, 198

oružani sukob 28, 94, 98, 113, 176, 185, 194, 195, 199

regionalna bezbednost 66, 92, 95, 105,

sajber 23, 24, 30, 178

sekta 160, 161, 162, 164, 166, 167, 169

sektor bezbednosti 20, 71, 76, 77

sekuritizacija 63, 64, 65, 66, 67, 68, 73, 77, 78, 82, 103,

sigurnost 2, 18, 21, 35, 36, 37, 39, 40, 51, 62, 107, 134, 143, 171,

terorizam 6, 14, 17, 19, 28, 33, 36, 37, 54, 59, 64, 65, 71, 79, 87, 89, 91, 92,
94, 109, 112, 113, 116, 136, 142, 143, 149, 168, 179, 182, 183,
184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 198

terorista 149, 185, 191

teroristički akt 108, 116, 184, 185, 190, 191

teroristički napad 19, 135, 149, 186, 187, 188, 189, 191

teroristička grupa 185, 187,

teroristička organizacija 183, 184, 185, 187, 189, 198

ugrožavanje bezbednosti 12, 13, 25, 27, 73, 106, 107, 108, 109, 114, 116,
120, 121, 122, 123, 126, 128, 129, 133

ugroženost 26, 32, 35, 42, 64, 86, 115, 116, 120, 143, 147, 169

Ujedinjene nacije 54, 61, 84, 90, 94, 100, 102, 114, 144, 170, 171, 190,

Ustav 18, 28, 87, 103

vojna bezbednost 2, 6, 51, 63, 72, 73, 78, 90, 105

zaštita informacija 21, 22, 23

REFERENCE

- Adaković, F. (2013). *Nacionalna sigurnost u kurikulumu sastavnica zagrebačkog sveučilišta*. [Diplomski rad, Sveučilište u Zagrebu: Filozofski fakultet, Odsjek za sociologiju; odsjek za pegoogiju].
- Agnew, J. (1994). The territorial trap: The geographical assumptions of international relations theory. *Review of International Political Economy*, 1(1), 53-80.
- Al Jazeera. (2013, 22. avgust). *Afrički imigranti žrtve trgovaca ljudima*. <http://balkans.aljazeera.net/vijesti/africki-imigranti-zrtve-trgovaca-ljudima>
- Al Jazeera. (2014, 11. mart). *Lokerbie – Šta se stvarno dogodilo*. <https://balkans.aljazeera.net/videos/2014/3/11/lockerbie-sta-se-stvarno-dogodilo>
- Anderson, B. (1991). *Imagined communities: Reflections on the origin and spread of nationalism* [Zamišljene zajednice: razmišljanja o poreklu i širenju nacionalizma]. Verso.
- Angus Young. (2010, November 5). Da li je bezbednost države važnija od prava pojedinca? *Angus Young*. <https://angusyong111.wordpress.com/2010/05/11/da-li-je-bezbednost-drzave-vaznija-od-prava-pojedinca/>
- Ashley, R. K. (1984). The poverty of neorealism [Siromaštvo neorealizma]. *International Organization*, 38(2), 225–286.
- Bajagić, M. (2007). *Osnovi bezbednosti*. Beograd: Kriminalističko-policijska akademija.
- Baldwin, D. A. (1997). The concept of security [Koncept bezbednosti]. *Review of International Studies*, 23(1), 5–26.

-
- Barnett, J. (2001). *The meaning of environmental security: Ecological politics and policy in the new security era*. Zed Books.
- Bjelajac, Ž. (2012). Pojedini aspekti politike Evropske unije u oblasti ekologije i energetske bezbednosti. U M. Dukić Mijatović (Ur.), *Savremene tendencije u razvoju pravnih sistema država u regionu* (str. 462–479). Pravni fakultet za privredu i pravosuđe u Novom Sadu.
- Bjelajac, Ž. (2013). *Organizovani kriminalitet – Imperija zla*. Pravni fakultet za privredu i pravosuđe u Novom Sadu.
- Bjelajac, Ž. (2014). *Trgovina ljudima – Zločin protiv čovečnosti*. Pravni fakultet za privredu i pravosuđe u Novom Sadu.
- Bjelajac, Ž. (2015). *Politika suzbijanja kriminaliteta*. Pravni fakultet za privredu i pravosuđe u Novom Sadu.
- Bjelajac, Ž. (2016). Evolucija različitih pristupa u studijama bezbednosti. *Kultura polisa*, 13(30), 221–248.
- Bjelajac, Ž. (2017a). *Bezbednosna kultura – Umeće življenja*. Pravni fakultet za privredu i pravosuđe u Novom Sadu.
- Bjelajac, Ž. (2017b). Destruktivne sekte kao latentni izvor ugrožavanja bezbednosti. *Kultura polisa*, 14(32), 151–170.
- Bjelajac, Ž. (2017c). Prevencija pojava ugrožavanja bezbednosti sa osvrtom na obaveštajne i bezbednosne službe kao nosioce funkcija bezbednosti. *Kultura polisa*, 14(1), 9–20.
- Bjelajac, Ž., & Dragojlović, J. (2017). Migrantska kriza kao izvor ugrožavanja regionalne i globalne bezbednosti. *Kultura polisa*, 14(2), 161–171.
- Bjelajac, Ž., & Filipović, A. M. (2020). Lack of security culture in facing

the Covid-19 pandemic. *Kultura polisa*, 17(42), 383–399.

- Bjelajac, Ž., & Matijašević, J. (2012). A potential treath to energy security by expansion of modern forms of terrorism [Potencijalna pretnja energetske bezbednosti ekspanzijom savremenih oblika terorizma]. In M. Antevski and D. Vesić (Eds.), *Energy security of Europe: The position of Serbia* (pp. 413–431). Institute of International Politics and Economics in Belgrade.
- Bjelajac, Ž., & Zirojević, M. (2014). Bezbednosna kultura u eri globalizacije. *Kultura polisa*, 11(23), 77–99.
- Bjelajac, Ž., Dašić, D., & Spasović, M. (2011). Ekološka politika EU i njen krivično-pravni okvir. *Međunarodni problemi*, 63(4), 567–582.
- Bjelajac, Ž., Dukić-Mijatović, M., & Dragojlović, J. (2017). Food safety as one of the main safety preoccupations of a modern of Agriculture, 64(1), 191–204.
- Bjelajac, Ž., Matijašević, J., & Dimitrijević, D. (2012). Značaj uspostavljanja međunarodnih standarda u suzbijanju visokotehnološkog kriminala. *Međunarodna politika*, 63(1146), 66–85.
- Bjelajac, Ž., Počuča, M., & Dukić Mijatović, M. (2006). Industrial accident as a source of jeopardising the safety of people and environment with a special review of the case study 'Accident in the middle section in the Danube river' [Industrijski udes kao izvor ugrožavanja bezbednosti ljudi i životne sredine sa posebnim osvrtom na studiju slučaja „Nezgodna na srednjem delu Dunava“]. *Journal of Environmental Protection and Ecology*, 14(1), 35–48.

-
- Bjelajac, Ž., Počuča, M., & Marković, M. (2012). Politika EU u oblasti zaštite životne sredine s osvrtom na krivično-pravne aspekte i ulogu porodice u razvoju ekološke svesti. *Strani pravni život*, 56(3), 525–543.
- Bjelajac, Ž., Počuča, M., & Dukić–Mijatović, M. (2013). Industrial accident as a source of jeopardising the safety of people and environment with a special review of the case study 'Accident in the middle section of the Danube river'. *Journal of Environmental Protection and Ecology*, 14(1), 35–49.
- Brodnjak, V. (1993). *Razlikovni rječnik srpskog i hrvatskog jezika*. Školske novine.
- Buzan, B. (1983). *People, states and fear: The national security problem in international relations* [Narod, države i strah: Problem nacionalne bezbednosti u međunarodnim odnosima]. Cambridge University Press.
- Buzan, B. (2008). *People, states, and fear: An agenda for international security studies in the Post-Cold War era* (2nd ed.) [Narod, države i strah: Agenda za međunarodne studije bezbednosti u eri posle Hladnog rata]. Harvester Wheatsheaf. (Original work published 1991).
- Buzan, B. (2012). How regions were made, and the legacies for world politics: An English school reconnaissance [Kako su nastali regioni i nasleđe svetske politike: Izviđanje Engleske škole]. In T. V. Paul (Ed.), *International relations theory and regional transformation* (pp. 22–48). Cambridge University Press.
- Buzan, B., & Weaver, O. (2003). *Regions and powers: The structure of international security* [Regioni i moći: struktura međunarodne bezbednosti]. Cambridge University Press.

- Buzan, B., Weaver, O., & de Wilde, J. (1998). *Security: A new framework for analysis*. Lynne Rienner Publishers.
- Cable, V. (1995). What is international economic security. *International Affairs*, 71(2). 305–324.
- Castle, A. (1997). *Transnational Organized Crime and International Security*. Working paper No. 19. Vancouver: Institute of International Relations – The University of British Columbia. <https://www.files.ethz.ch/isn/46409/WP19.pdf>
- Collins, A. (Ur.). (2010). *Savremene sigurnosne studije*. Politička kultura, Centar za međunarodne i sigurnosne studije Fakulteta političkih znanosti u Zagrebu.
- Chalecki, E. L. (2002). *Environment and security: A case study of climate change*. Oakland: Pacific Institute for Studies in Development.
- Dadalos. (n.d.). https://www.dadalos-d.org/globalisierung/grundkurs_2.htm
- De Tocqueville, A. (2002). *Democracy in America* (H. Reeve, Trans.). A Penn State Electronic Classics Series Publication. <http://seas3.elte.hu/coursematerial/LojkoMiklos/Alexis-de-Tocqueville-Democracy-in-America.pdf>
- Despotović, Lj. (2010). *Politički mitovi i ideologije*. Kairos.
- Despotović, Lj. (2022). *Politika na razmeđu vlasti i moći: uvod u nauku o politici*. Nacional.
- Dimitrijević, V. (2003). Bezbednost i politička zajednica. U M. Hadžić (Ur.), *Reforma sektora bezbednosti* (str. 28–43). Beograd: Centar za civilno vojne odnose, G17 Institut.
- Dimitrijević, V., & Stojanović, R. (1988). *Međunarodni odnosi – osnovi opšte teorije*. Univerzitet u Beogradu: Pravni fakultet.

-
- Dorrien, G. (2002). Berger: theology and sociology. In L. Woodhead, P. Heelas, and D. Martin (Eds.), *Peter Berger and the Study of religion* (pp. 26–40). Routledge.
- Dragišić, Z. (2011). *Sistem nacionalne bezbednosti Republike Srbije*. Univerzitet u Beogradu: Fakultet bezbednosti.
- Dragišić, Z., Dragaš, O., & Hadžić, D. (2013). Ljudska prava i ljudska bezbednost. *Teme*, 37(4), 1655–1667.
- Dragojlović, J., & Jovanović, M. (2016). Migrantska kriza – bezbednosni izazovi, rizici i pretnje. *Kultura polisa*, 13(30), 61–70.
- Durkheim, E. (2008). *Elementarni oblici religijskog života* (A. Mimica, trans.). Naklada Jesenski i Turk, Hrvatsko sociološko društvo.
- Đorđević, D. B. (2002). Sociološka tipologija verskih zajednica. U V. Jerotić, Đ. Koruga i D. Raković (Ur.), *Nauka, religija i društvo*. Beograd: Bogoslovski fakultet SPC i Ministarstvo vera Vlade Republike Srbije.
- Ejdus, F. (2012). *Međunarodna bezbednost: teorije, sektori i nivoi*. Službeni glasnik i Beogradski centar za bezbednosnu politiku.
- European Commission. (2015). *The European Agenda on Security* [Evropska agenda o bezbednosti]. COM(2015) final, Strasbourg, 28 April 2015.
- European Parliament resolution [EPR] of 11 June 2013 on organised crime, corruption, and money laundering: recommendations on action and initiatives to be taken (interim report), European Parliament (2012/2117(INI)), OJ C 65, 19.2.2016, p. 16–40.
- Evropska komisija. (2014). *Horizon 2020 – Okvirni program EU za istraživanja i inovacije*. Ured za publikacije Evropske unije.

https://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/sites/horizon2020/files/H2020_HR_KI0213413HRN.pdf

Evropski sud za ljudska prava [ESLJP]. (2021). Konvencija o ljudskim pravima, sa izmenama previđenim Protokolima 11, 14 i 15 i Protokolima 1, 4, 6, 7, 12, 13 i 16.

https://echr.coe.int/Documents/Convention_SRP.pdf

Fakultet zaštite na radu. (2011). *Socijalna bezbednost i indikatori socijalne bezbednosti* [PowerPoint prezentacija]. Univerzitet u Nišu: Fakultet zaštite na radu.

Gaćinović, R. (2007). Klasifikacija bezbednosti. *Nauka, bezbednost, policija*, 12(2), 3–26.

Gavran, I. (1994). Mladi i novi religijski pokreti. Psihopedagoški čimbenici. *Kateheza*, 16(4), 279–287, kako je citirano u Bjelajac (2017b), str. 159.

Gentile, E. (2007). *Le religioni della politica. Fra democrazie e totalitarismi* (2° edizione) [Religije politike. Između demokratija i totalitarizama]. Laterza & Figli.

Giorgini, G. (Pr.). (1996). *Srpsko-italijanski i italijansko-srpski*. I.P. JRJ.

Griffith, R. T. H. (Tr.). (1986). The hymns of the Rigveda (2nd edition). Kotagiri/Nilgiri. <http://www.sanskritweb.net/rigveda/griffith.pdf>

Hejvud, E. (2005). *Političke ideologije: uvod*. Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.

Hobbes, T. (2004). *Levijatan*. Naklada Jesenski i Turk.

Hough, P. (2004). *Understanding global security* [Razumevanje globalne bezbednosti]. Routledge.

-
- ICRC. (1980). *How is the term 'armed conflict' defined in International Humanitarian Law* [Kako je pojam „oružani sukob“ definisan u međunarodnom humanitarnom pravu]? Opinion Paper. International Committee of the Red Cross (ICRC).
- Ilić, P. (2011). Semantičko-leksikografski aspekti pojma bezbednosti. *Vojno delo*, 63(3), 85–99.
- Ilić, P. (2012). O definisanju i definicijama nacionalne bezbednosti. *Vojno delo*, 64(2), 123–138.
- Ilić, P. (2013). Bezbednosni izazovi, rizici i pretnje, ili činioci ugrožavanja bezbednosti. *Pravne teme*, 1(2), 32–51.
- Ilić-Gasmi, G. (2004). *Reforme Evropske unije – Institucionalni aspekti*. IGP Prometej.
- Ivanović, A. (2012). Teorije bezbednosti. *Univrsitetska misao*, 11, 49–87.
- Jenkins, J. P. (n.d.). Terrorism. *Britannica*.
<https://www.britannica.com/topic/terrorism>.
- Jovanović, S. A., & saradnici. (2007). *Savremeni srpsko-francuski rečnik* (treće izdanje). Prosveta.
- Kekić, D. (2004). Kultura bezbednosti u savremenim shvatanjima bezbednosti. *Međunarodni problemi*, LVI(2–3). Beograd: Institut za međunarodnu politiku i privredu.
- Kirin, S., Sedmak, A., Mitrović, R., Stanojević, P., & Iliđ, Đ. (2012). SAFERA – Evropski projekat industrijske bezbednosti. *Structural Integrity and Life*, 11(3), 181–184.
- Lipovac, M., & Glušac, L. (2011). Perspektive koncepta ljudske bezbednosti. *Kultura polisa*, 8(16), 57–76.

- Loma, A. (2010). *Mali ilustrovani rečnik pojmova iz istorije religija* [Interno]. Univerzitet u Beogradu: Filozofski fakultet.
- Luis, S. A. (2015). De territorios, límites, bordes y fronteras: una conceptualización para abordar conflictos sociales. *Revista de Estudios Sociales*, 53, 175-179.
<https://doi.org/10.7440/res53.2015.14>
- Luković, Z. (2000). *Verske sekte – Priručnik za samoodbranu* (3. izmenjeno i dopunjeno izdanje). Draganić, kako je citirano u Bjelajac (2017b), str. 158.
- Macanović, N., & Kuprešanić, J. (2014). Zaštita mladih od uticaja destruktivnih sekti. *Defendologija*, 1(35), 37–47.
- Mandil, C. (2008, April 24). Energy, security and the European Union [Proposal for the French Presidency].
[http://www.premier_ministre.gouv.fr/IMG/pdf](http://www.premier_ministre.gouv.fr/IMG/pdf/_1005_Rapport_an_Premier_ministre_final_Eng.pdf) /08
[_1005_Rapport_an_Premier_ministre_final_Eng.pdf](http://www.premier_ministre.gouv.fr/IMG/pdf/_1005_Rapport_an_Premier_ministre_final_Eng.pdf)
- Mandić, D. (2021, 24. jun). Srbija, Kosovo i mafija. *Vreme*.
- Marinković, N. (2007). Zamisao globalne bezbednosti – sa ili bez nacionalne. *Bezbednost*, 49(4), 58–69.
- Marković, D. M. (2016). Bezbednosni izazovi, rizici i pretnje ilegalnih migracija [Doktorska disertacija, Univerzitet u Beogradu: Fakultet bezbednosti].
- Marković, D. M. (2019). Totalitarianism as a Religious Phenomenon [Totalitarizam kao religiozni fenomen]. *Nauka i društvo*, X(2), 5–20.
- Marković, D. M. (2020). Understanding religion in the writings of early sociologists [Razumevanje religije u radovima ranih sociologa]. *Nauka i društvo*, VII(2), 30–46.

-
- Marković, D. M. (2022a). *Bezbednosno-kriminološki aspekti iregularnih migracija*. Nauka i društvo.
- Marković, D. M. (2022b). Lithium Exploitation in Rift Between Economic and Environmental Security. In E. Stojić Karanović & K. Ristić (Eds.), *Perspectives of Sustainable Development and Security: Globally and Locally*. (pp. 165–182). International Scientific Forum “Danube – River of Cooperation”.
- Marković, D. M., & Barjaktarović, D. V. (2021). Climate Crisis and the Right to Healthy Environment [Klimatska kriza i pravo na zdravu životnu sredinu]. In K. Ristić & E. Stojić Karanović (Eds.), *Perspectives of Sustainable Development, Climate Change and Health – Globally and Locally* (pp. 138–166). International Scientific Forum “Danube – River of Cooperation”.
- Marković, D., & Marković, D. (2015a). Generatori netolerancije – teizam, ateizam i antiteizam. U J. Ćirić, V. Džomić, & M. Jevtić (Pr.), *Religija – politika – pravo* (str. 413–433). Institut za uporedno pravo, Centar za proučavanje religije i vrsku toleranciju Cetinje, Mitropolija Crnogorsko-primorska.
- Marković, D., & Marković, D. (2015b). Potencijalni izazovi i rizici iregularnih migracija po Evropu. U M. Zirojević & V. Ćorić (Ur.), *Četrdeset godina od potpisivanja Helsinškog završnog akta – Forty years since the signing of the Helsinki Final Act*. (str. 285–306). Institut za uporedno pravo, Intermex.
- Marković, D. M., & Spaić, I. (2021). Globalizacija organizovanog kriminaliteta i transformacija u moćnu ekonomsku i oružanu silu. *Kultura polisa*, 18(2), 39–50.
<https://doi.org/10.51738/Kpolisa2021.18.2p.1.03>
- Marković, D. M., & Zirojević, M. (2020). Irregular migration as latent

threat to the Western Balkans security [Iregularne migracije kao latentna pretnja bezbednosti Zapadnog Balkana]. *Nauka i društvo*, 12(1), 36–59.

Marković, D. M., Zirojević, M. T., & Ivanović, Z. (2023). Aspects of the interaction between religiosity and criminal behaviour [Aspekti interakcije između religioznosti i kriminalnog ponašanja]. *Revista Universitaria de Sociologie*, 9(2), 168–177.

Martin, N. (2016, 30. Mart). Kako se promenio terorizam u Evropi. *DW* [Online].

<https://www.dw.com/sr/kako-se-promenio-terorizam-u-evropi/a-19151243>

Matijašević, J., & Bjelajac, Ž. (2013). Značaj usaglašavanja zajedničkih strategija Republike Srbije sa državama Jugoistočne Evrope u oblasti sprečavanja ilegalnih migracija i krijumčarenja ljudi. U D. Đukanović i V. Trapara (Ur.), *Srbija u Jugoistočnoj Evropi*. Beograd: Institut za međunarodnu politiku i privredu.

May, C. (2017). *Transnational Crime and the Developing World* [Transnacionalni kriminal i svet u razvoju]. Global Financial Integrity. <https://gfintegrity.org/report/transnational-crime-and-the-developing-world/>

McSweeney, B. (1996). *Identity and security: Buzan and the Copenhagen school* [Identitet i bezbednost: Buzan i Kopenhaška škola]. *Review of International Studies*, 22(1), 81–93.

Mijalković, S. (2011). *Nacionalna bezbednost*. Beograd: Kriminalističko-policijska akademija.

Mijalković, S., & Milošević, G. (2011). Korelacije ekonomske, korporativne i nacionalne bezbednosti. *Megatrend revija*, 8(2), 479–496.

- Mijalkovski, M. (2008). Komplementarost ljudske, nacionalne i kolektivne bezbednosti. *Vojno delo, LX(2)*, 108–127.
- Mijalkovski, M., & Đorđević, I. (2010). *Neuhvatljivost nacionalne moći*. Službeni glasnik.
- Milašinović, R. (2002). Osnovna obeležja društvenih konflikata. *Zbornik radova* (str. 77–90). Univerzitet u Beogradu: Fakultet civilne odbrane.
- Milosavljević, B. (2014). Prilog teorijskopравnom određenju pojma bezbednosti. *Pravni zapisi, V(1)*, 95–119.
- Milošević, M. (2001). *Sistem državne bezbednosti*. Beograd: Policijska akademija.
- Mitrović, D. (2009). *Međunarodna politička ekonomija*. Čigoja.
- Navari, C. (2013). Liberalism [Liberalizam]. In P. Williams (Ed.), *Security studies an introduction* (pp. 32–47). Routledge.
- NIST – National Institute of Standards and Technology. (2012). Guide for conducting risk assessments – Information security [Vodič za sprovođenje procene rizika – bezbednost informacija]. *NIST Special Publication 800-300 Revision 1*. U.S. Department of Commerce.
- Nye, J. S. (2003). *Understanding global conflict and cooperation: An introduction to theory and history* [Razumevanje globalnog sukoba i saradnje: Uvod u teoriju i istoriju] (4th edition). Longman.
- Orlić, D. (2004). Pojmovno određenje izazova, rizika i pretnji u procesu preoblikovanja međunarodne bezbednosti. *Vojno delo, LVI(3)*, 76–93.

- Oxford English-Serbian Student's Dictionary* [OESSD]. (2006). Oxford University Press.
- Paul, T. V. (2012). Regional transformation in international relations [Regionalna transformacija u međunarodnim odnosima]. In T. V. Paul (Ed.), *International relations theory and regional transformation* (pp. 3–21). Cambridge University Press.
- Panić, B. (2009). Socijetalna bezbednost – bezbednost i identitet. *Bezbednost Zapadnog Balkana*, IV(1), 29–39.
- Pavlović, Z., Bjelajac, Ž., & Spalević, Ž. (2011). Energy security as a basis for affirmation of environmental policy of the European Union. *Review of International Affairs*, 62(1144), 78–96.
- Peoples, C., & Vaughan-Williams, N. (2010). *Critical security studies: An introduction* [Kritičke studije bezbednosti: Uvod]. Routledge.
- Permanent Council Decision No. 557/Rev.1: OSCE Action plan to combat trafficking in human beings, 7 July 2005.
<http://www.osce.org/pc/15944>
- Pham, J. P. (2008). What is in the national interest? Hans Morgenthau's realist vision and American foreign policy [Šta je u nacionalnom interesu? Realistička vizija Hansa Morgentaua i američka spoljna politika]. *American Foreign Policy Interests*, 30(5), 256–265.
- Povelja Ujedinjenih nacija. (1945). (Međunarodni ugovori, SFRJ, 5/1945).
- Reinares, F. & Resa, C. (1999). Transnational organized crime as an increasing threat to the national security of democratic regimes: assesing political impacts and evaluating state responses [Transnacionalni organizovani kriminal kao sve veća pretnja

nacionalnoj bezbednosti demokratskih režima: procena političkih uticaja i procena odgovora države]. *NATO Research Fellowships Programme 1997–1999*.

<https://www.nato.int/acad/fellow/97-99/f97-99.htm>

Resolution on migration as a continuing challenge for the OSCE [Rezolucija o migraciji kao stalni izazov za OEBS]. In *Oslo Declaration of the OSCE Parliamentary Assembly and Resolutions adopted at the nineteenth annual session, Oslo, 6 to 10 July 2010*.

Rot, N. (2004). *Opšta psihologija*. Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.

Saikia, J., & Stepanova, E. (2009). *Terrorism: Patterns of internationalization*. SAGE Publications.

Schrijver, N. J. (2001). Responding to international terrorism: moving the frontiers of international law for enduring freedom? [Odgovor na međunarodni terorizam: pomeranje granica međunarodnog prava za opstanak slobode?] *Netherlands International Law Review*, 48(3).

<https://doi.org/10.1017/S0165070X00001339>, kako je citirano u Zirojević Fatić, M. (2014), str. 101.

Simeunović, D. (2009). *Uvod u političku teoriju*. Beograd: Institut za političke studije.

Simić, D. (1999). *Poredak sveta*. Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.

Simić, D. (2007). Savremene teorije bezbednosti. U P. Janković (Pr.), *Antologija tekstova sa Škole reforme sektora bezbednosti* (str. 165–194). Centar za međunarodne i bezbednosne poslove – ISAC Fond.

Sinkovski, S., & Sinkovski, V. (2012). Informaciona bezbednost –

- osnova bezbednog biznisa. *Informaciona bezbednost* 2012, 1–17.
- Skok, P. (1971). *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili sprskoga jezika, knjiga 3: poni 2-Z*. Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.
- Smith, T. C. (1980). Arms race instability and war. *Journal of Conflict Resolution*, 24(2), 253–284.
- Smyth, S., & Baylis, J. (2001). *The globalization of world politics* [Globalizacija svetske politike]. Oxford University Press.
- Stajić, Lj. (1999). *Osnovi bezbednosti*. Beograd: Policijska akademija.
- Stajić, Lj. (2004). *Osnovi bezbednosti*. Beograd: Policijska akademija.
- Stanarević, S. (2012). *Koncept bezbednosne kulture i pretpostavke njegovog razvoja* [Doktorska disertacija]. Univerzitet u Beogradu: Fakultet bezbednosti.
- Stanarević, S., & Ejodus, F. (Ur.). (2009). *Pojmovnik bezbednosne kulture*. Beograd: Centar za civilno-vojne odnose.
- Stanić, M. (2014). Definisanje sadržaja pojma bezbednosti. *Vojno delo*, 66(2), 99–113.
- Steans, J. (1988). *Gender and international relations: An introduction* [Rod i međunarodni odnosi: Uvod]. Polity Press.
- Stojanović, R. (1982). *Sila i moć u međunarodnim odnosima*. NIRO Radnička štampa.
- Strategija nacionalne bezbednosti Republike Srbije. (2019). (Službeni glasnik Republike Srbije, br. 94 od 27. decembra 2019. godine).
- Sundquist, V. H. (2010). Political Terrorism: An Historical Case Study of the Italian Red Brigades. *Journal of Strategic Security*, 3(3), 53–68. <http://dx.doi.org/10.5038/1944-0472.3.3.5>

- Šogorov Vučković, J., & Marković, D. M. (2020). The Polluter-Pays Principle in the Legislation of the Western Balkans Countries as an Element of Ecological Security [Načelo „zagađivač plaća“ u pravu zemalja Zapadnog Balkana kao element ekološke bezbednosti]. In K. Ristić & E. Stojić Karanović (Eds.), *Socioeconomic and Environmental Aspects of Sustainable Development During the Fourth Industrial Revolution in the Western Balkans and the Middle Danube Region*. (pp. 138–166). International Scientific Forum “Danube – River of Cooperation”.
- Šulović, V. (2010). *Značenje koncepta bezbednosti i teorija sekuritizacije*. Beogradski centar za bezbednosnu politiku.
https://bezbednost.org/wp-content/uploads/2020/06/ulovi2010_znacenje_koncepta_bezbednosti.pdf
- Šušnjić, Đ. (2009). *Religija* [Religion](Vol. I). Čigoja štampa.
- Tagziria, L. (2018, October 24). *The double-edged sword of development* [Mač sa dve oštrice razvoja]. Global initiative against transnational organized crime.
<https://globalinitiative.net/analysis/trade-infrastructure-and-organized-crime/>
- Tešić, V. (2005). *Etiologija i prevencija pojava ugrožavanja bezbednosti*. Beograd: Istraživački centar za pitanja bezbednosti Zapadnog Balkana.
- Todorović, D. (2016). *Sunitsko-šiitski raskol i njegove posledice po bezbednost u regionu Bliskog istoka*. [Doktorska disertacija, Univerzitet u Beogradu: Fakultet političkih nauka].
- United Nations Population Fund. (n.d.). *Migration*.
<http://www.unfpa.org/migration>
- United Nations Office on Drugs and Crime [UNODC]. (2010, June 17).

Organized Crime Has Globalized and Turned into a Security Threat [Organizovani kriminal se globalizovao i pretvorio u bezbednosnu pretnju]. Press Release. *United Nations Office on Drugs and Crime*.

<https://www.unodc.org/unodc/en/press/releases2010/June/organized-crime-has-globalized-and-turned-into-a-security-threat.html>.

United Nations Office on Drugs and Crime [UNODC]. (2018). Structural factors and organized crime [Strukturni faktori i organizovani kriminal]. *United Nations Office on Drugs and Crime*.

<https://www.unodc.org/e4j/en/organized-crime/module-6/key-issues/structural-factors.html>

United Nations Security Council [Security Council]. (1999). Resolution 1269 – The responsibility of the Security Council in the maintenance of international peace and security [Rezolucija 1269 – Odgovornost Saveta bezbednosti u održavanju međunarodnog mira i bezbednosti]. *S/RES/1269* (1999), 19 October.

<http://unscr.com/files/1999/01269.pdf>

United Nations Security Council. (2001a). Resolution 1368 – Threats to international peace and security caused by terrorist acts [Rezolucija 1368 – Pretnje međunarodnom miru i bezbednosti izazvane terorističkim aktima]. *S/RES/1368*(2001), 12 September.

<http://unscr.com/files/2001/01368.pdf>

United Nations Security Council. (2001b). Resolution 1373 – Threats to international peace and security caused by terrorist acts [Rezolucija 1373 – Pretnje međunarodnom miru i bezbednosti uzrokovane terorističkim aktima]. *S/RES/1368*(2001), 28 September. <http://unscr.com/files/2001/01373.pdf>

- Ustav Republike Srbije. (Sl. glasnik RS, br. 98/2006 i 115/2021).
- Vojna enciklopedija. (1970). Tom 2 (drugo izdanje). BIGZ.
- Vojna enciklopedija. (1975). Tom 9 (drugo izdanje). BIGZ.
- Vuković, M., & Todorović, D. (2020). *Osnovi sociologije*. Univerzitet u Nišu: Filozofski fakultet.
- Walt, S. M. (1991). The renaissance of security studies. *International Studies Quarterly*, 35(2), 211–239.
- Williams, P. & Picarelli, J. (2002). *Organized Crime in Ukraine: Challenge and Response* [Organizovani kriminal u Ukrajini: izazov i odgovor]. A research report submitted to the U.S. Department of Justice. <https://www.ojp.gov/pdffiles1/nij/grants/198321.pdf>
- Wolfers, A. (1952). 'National security' as an ambiguous symbol [„Nacionalna bezbednost“ kao dvosmislen simbol]. *Political Science Quarterly*, 67(4), 481–502.
- Wolfgang, V., & Nikolova, M. (Ur.). (2003). *Razumevanje ljudskih prava – priručnik o obrazovanju za ljudska prava*. Ministarstvo za ljudska i manjinska prava Srbije i Crne Gore i Beogradski centar za ljudska prava.
- World Health Organization [WHO]. (n.d.). *Food safety*. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/food-safety>
- Xiao, J. (2016, July 31). The Evolution of Russian Organised Crime and the Challenge to Democracy [Evolucija ruskog organizovanog kriminala i izazov demokratiji]. *E-International Relations*. <https://www.e-ir.info/pdf/65060>
- Zakon o bezbednosno-informativnoj agenciji. (Sl. glasnik RS, br. 42/2002,

111/2009, 65/2014 - odluka US, 66/2014 i 36/2018).

Zakon o bezbednosti i zdravlju na radu. (Sl. glasnik RS, br. 35/2003).

Zakon o privatnom obezbeđenju. (Sl. glasnik RS, br. 104/2013, 42/2015 i 87/2018).

Zakon o sprečavanju nasilja i nedoličnog ponašanja na sportskim priredbama. (Sl. glasnik RS, br. 67/2003, 101/2005 - dr. zakon, 90/2007, 72/2009 - dr. zakon, 111/2009, 104/2013 - dr. zakon i 87/2018).

Zirojević, M. (2008). Terorizam kao nekonvencionalna pretnja bezbednosti. *Međunarodni problemi*, 60(2–3), 345–367.

Zirojević, M., & Marković, D. M. (2020a). Verski fundiran samoubilački terorizam. *Bezbednost*, LXII(1), 103–120.

Zirojević, M., & Marković, D. M. (2020b). Da li je antiteroristički globalni rat kompromitovan vojnim intervencionizmom? U M. Kulić (ur.). *Uloga države i prava u XXI veku (The role of the state and law in the 21st century)*: tematski zbornik sa XVII međunarodnog naučnog skupa Pravnički dani – "Prof. dr Slavko Carić", Novi Sad 25. septembar 2020. (str. 489–499). Univerzitet Privredna akademija, Pravni fakultet za privredu i pravosuđe u Novom Sadu.

Zirojević Fatić, M. (2014). *Terorizam – međunarodni pogled*. Beograd: Institut za međunarodnu politiku i privredu.

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотеке Матице српске, Нови Сад

343.85(075.8)

351.74/.76(075.8)

БЈЕЛАЈАЦ, Жељко, 1967-

Osnove bezbednosti / Željko Bjelajac, Darko M. Marković. - Novi Sad : Pravni fakultet za privredu i pravosuđe, 2024 (Novi Sad : Goragraf). - 222 str. ; 24 cm

Tiraž 200. - Bibliografija.

ISBN 978-86-86121-60-8

1. Марковић, Дарко М., 1964- [аутор]

а) Мере безбедности б) Наука о безбедности

COBISS.SR-ID 136904201